

รูปแบบการส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษ ภาคตะวันออก

The Model for Life Skills Promoting of the Elementary Schools in the Eastern Economic Corridor

ว่าที่เรื่อตริยุดิตชน บุญเพศ* และรองศาสตราจารย์ ดร. ชนะศึก นิชานนท์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Yuttichon Boonped* and Chanasuek Nichanong

Graduate School, Suan Dusit University

Received: October 1, 2022

Revised: January 30, 2023

Accepted: February 1, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาในการส่งเสริมทักษะชีวิตของโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก 2) ศึกษาระดับทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และ 3) พัฒนารูปแบบการส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยการศึกษาสภาพปัจจุบันในการส่งเสริมทักษะชีวิต กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร 260 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 วิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ การศึกษาระดับทักษะชีวิตของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอน 375 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจัดลำดับความต้องการจำเป็นด้วยวิธี Priority Needs Index (PNI) การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมทักษะชีวิต โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 6 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันโรงเรียนมีความพร้อมในการส่งเสริมทักษะชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง โรงเรียนมีโครงการในการพัฒนาทักษะชีวิต ได้แก่ โครงการครูแดร์ โครงการลูกเสือเนตรนารี โครงการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่วนสภาพปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) การศึกษาระดับทักษะชีวิต พบว่า สภาพที่เป็นอยู่จริงอยู่ในระดับมาก สภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด ทักษะชีวิตที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ได้แก่ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการคิดวิเคราะห์ 3) รูปแบบการส่งเสริมทักษะชีวิต ประกอบด้วย หลักการและแนวคิด วัตถุประสงค์ กระบวนการ การกำกับติดตาม และเงื่อนไขความสำเร็จ ส่วนผลการประเมินรูปแบบ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก

* ว่าที่เรื่อตริยุดิตชน บุญเพศ (Corresponding Author)
e-mail: yuttichon@gmail.com

คำสำคัญ: การส่งเสริมทักษะชีวิต เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the current conditions of model for life skills promoting of the elementary schools in the Eastern economic corridor. 2) to study the level of life skills among students of the elementary schools in the Eastern economic corridor. and 3) to develop the model for life skills promoting of the elementary schools in the Eastern economic corridor. The mixed method research was used to obtain data. For the study of current conditions of model for life skills promoting, the participants for this study included 260 administrators. The research instrument for gathering data was the questionnaire which had IOC value between 0.60-1.00. The data were analyzed by using frequency and percentage. For the study of the level of life skills among students, the participants for this study consisted of 375 teachers. The research instrument for gathering data was the questionnaire which had IOC value between 0.80-1.00. The data were analyzed by using percentage, standard deviation and Priority Needs Index Technique (PNI) used to prioritize data. The development of promoting life skills was conducted in qualitative research by interviewing 6 experts. The obtained data were analyzed by using content analysis method. The result of this study revealed that 1) For the current conditions of model for life skills promoting, the school readiness level of model for life skills promoting was at the moderate level. The school also provided learner development activities such as D.A.R.E Teacher student clubs and Boy & Girl Scout clubs. The research pointed out that the overall problems relating students' life skills promoting was at the moderate level. 2) The actual life skills of elementary schools' students were at the high level and the expected of students' life skills were at the highest level. The creativity thinking skills, problem solving skills and critical thinking skills were top priorities need, respectively. 3) There were five elements of model for life skills, including concepts and principles, purposes, process, monitoring, and key of success. The overall evaluation result of the model was at the high level.

Keyword: Life Skills Promoting, Eastern Economic Corridor, The Elementary Schools

บทนำ

สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อเด็กวัยเรียนเป็นอย่างมาก ทั้งทางด้านการดำเนินชีวิตท่ามกลางกระแสเทคโนโลยีที่ล้ำสมัย ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการศึกษาของบุตรหลาน และตลอดจนการเผชิญสิ่งยั่วยุ หรือตัวแบบที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ รอบตัว โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน

ซึ่งเป็นกำลังสำคัญ และอนาคตของชาติ กำลังประสบปัญหาครอบครัวแตกแยก ขาดความอบอุ่น การใช้ความรุนแรง ติดเกม ติดสิ่งเสพติด มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การบริโภคสื่อที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น จากการสำรวจของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) พบว่า เด็ก และเยาวชนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนหนึ่งมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น 1) ตกเป็นทาสของเกมคอมพิวเตอร์ เรียนรู้พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากเกม จนนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความสูญเสียแก่ตนเอง และสังคม 2) นิยมประลองความเร็วโดยการแข่งรถมอเตอร์ไซด์ มีพฤติกรรมการใช้รถจักรยานยนต์ที่ผิดกฎหมาย 3) การใช้ความรุนแรงในการตัดสินปัญหา และข้อขัดแย้ง รวมถึงทะเลาะวิวาท 4) การมีเพศสัมพันธ์เร็วขึ้น เป็นพ่อแม่ตั้งแต่อายุยังน้อย 5) การเข้าถึงสารเสพติดได้ง่าย 6) ขาดหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ไม่เห็นความสำคัญของหลักศาสนา ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวค่อนข้างเปราะบาง ติดเพื่อน ติดสื่อ สอดคล้องกับคำกล่าวของ ศ.ดร. สมพงษ์ จิตระดับ ผู้อำนวยการศูนย์วิจัย และนวัตกรรมด้านเด็กและเยาวชน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เปิดเผยว่าปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อด้านลบ 10 เรื่องของเด็กและเยาวชน ประกอบด้วย 1) ความรุนแรงในเด็กและเยาวชนทุกระดับ 2) แม่วัยใสเด็กหญิงตั้งครภักในวัยเรียน การสอนเพศศึกษาล้มเหลว ล้าสมัย ไม่ทันกับสถานการณ์ที่มีอยู่ 3) ยาเสพติดกลับมาแพร่ระบาดในกลุ่มนักเรียนมากขึ้น โดยกระบวนการสามารถแทรกซึมเข้าไปในโรงเรียนสถานศึกษา 4) เด็กเรียนรู้แท็บเล็ต เล่นเกม 5) เด็ก และเยาวชนอยู่กับสังคมก้มหน้า ใช้เพื่อพูดคุย เล่นไลน์ เฟสบุ๊คมากกว่าการเรียนรู้ศึกษาด้วยตนเอง 6) เด็ก และเยาวชนขาดวินัยอย่างรุนแรง 7) เด็กเรียนรู้ไม่มีความสุข เครียด กัดฟัน มีการติวโอเน็ต PISA อย่างเอาเป็นเอาตาย 8) ร้านขายเหล้า เบียร์ บุหรี่ รอบสถาบันการศึกษาเพิ่มขึ้น 9) มีเด็กยากจนด้อยโอกาส กลุ่มชาติพันธุ์ เด็กประเทศเพื่อนบ้านเข้าสู่การเป็นเหยื่อ และเครื่องมือทางเพศ ยาเสพติด แรงงานเด็ก ขอทานเด็ก โสเภณีเด็กเพิ่มขึ้น และ 10) เด็กไทยเกิดน้อยลงแต่ด้อยคุณภาพ (มติชน, 2560) ซึ่งประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า สังคมควรเร่งให้ความสำคัญกับการส่งเสริมทักษะชีวิตมากขึ้น ทั้งการส่งเสริมการมองเห็นคุณค่าของตนเอง การคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การจัดการอารมณ์และความเครียด ตลอดจนการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น ซึ่งองค์การอนามัยโลก (WHO, 1997) ได้ระบุแนวคิดทักษะชีวิตว่า ทักษะชีวิตเป็นความสามารถของบุคคลในการเผชิญกับสิ่งที่ท้าทายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยังเป็นสิ่งที่จะช่วยให้เกิดการดำรงไว้ซึ่งภาวะสุขภาพจิตที่ดี สามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างปกติสุขไม่เป็นบุคคลที่มีปัญหา

ภาคตะวันออกของประเทศไทย เป็นพื้นที่หลักในการผลิตอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศ และเป็นพื้นที่ในการพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่ขณะเดียวกัน ผลจากการพัฒนา และความเจริญก้าวหน้า ได้ส่งผลกระทบต่อเด็ก เยาวชน การจัดการศึกษา รวมถึงคุณภาพชีวิตของประชากรในพื้นที่ ซึ่งเห็นได้จากการประเมินสภาพแวดล้อมในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก ที่พบว่า ปัจจัยสำคัญซึ่งเป็นภาวะคุกคามในการพัฒนา กลุ่มจังหวัดในภาคตะวันออก คือ คนในสังคมไม่สามารถปรับตัว และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม สภาพครอบครัวอ่อนแอลง อัตราการหย่าร้างที่เพิ่มขึ้น เด็ก และเยาวชนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ขาดการเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโส ขาดความกตัญญูรู้คุณ ขาดความรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง ไม่สามารถปรับตัว และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตได้ นิยมใช้อารมณ์ และความรุนแรงมากกว่าเหตุผล มีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม และการจับกลุ่มมั่วสุมเพื่อกระทำความผิดต่าง ๆ (สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาค

ตะวันออก, 2560) ขณะที่ผู้เรียนขาดทักษะในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ คิดไตร่ตรอง คิดอย่างมี วิจารณ์ญาณ และคิดอย่างมีวิสัยทัศน์ ตลอดจนขาดทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศ แนวโน้มปัญหาเด็กด้อย โอกาส และเด็กออกกลางคันเพิ่มขึ้น เนื่องจากการอพยพที่อยู่ และเคลื่อนย้ายแรงงานของผู้ปกครองนักเรียน ต่างถิ่น ต่างตัวกลับถิ่นฐานเดิม หรือแหล่งงานใหม่ จึงเป็นปัญหาในการติดตามเด็กมาเข้าเรียนเพราะไม่ทราบ ที่อยู่ที่แน่นอน ปัญหาความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินลดลง การแพร่ระบาดของยาเสพติด การก่อการร้าย อาชญากรรมต่างตัวเพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาสังคมส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่การขยายตัวของ ภาคอุตสาหกรรม และการเปลี่ยนจากสังคมเกษตรเป็นสังคมเมือง ผู้เรียนเกิดค่านิยมใหม่ พึ่งพาพึ่งพิง ทำงาน ไม่เป็น ขาดระเบียบวินัย ไม่เคารพกฎระเบียบ ประชากรวัยเรียนลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีสถานศึกษา ขนาดเล็กเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อการบริหารจัดการ และไม่คุ้มทุน ทำให้ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลลดลง ภาวะ วิกฤตเศรษฐกิจทำให้อัตราการว่างงานเพิ่มขึ้น และค่าครองชีพสูงขึ้นตามมาด้วย ส่งผลให้ผู้ปกครองมีรายได้ ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ส่งผลถึงปัจจัยสนับสนุนด้านการศึกษาของนักเรียน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ชลบุรี, 2560) จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา และพัฒนารูปแบบการส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียน ประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งการพัฒนาทักษะชีวิตให้กับนักเรียนในพื้นที่เขตพัฒนา พิเศษภาคตะวันออก จะเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการยกระดับการผลิต และพัฒนากำลังคนในพื้นที่ ซึ่งจะส่งผล ต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ และเป็นพลเมืองที่สำคัญในการสร้างขีดความสามารถในการพัฒนา ประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาในการส่งเสริมทักษะชีวิตของโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่เขต พัฒนาพิเศษภาคตะวันออก
- 2) เพื่อศึกษาระดับทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก
- 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษ ภาคตะวันออก

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิด

องค์การอนามัยโลก (World Health) World Health Organization (1994) ได้บัญญัติศัพท์ ทักษะชีวิต (Life Skills) เพื่อให้บุคคลได้รู้จักดูแลตนเองทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ ซึ่งจะส่งผลให้ บุคคลมีสภาพการดำรงชีวิตที่มีความสุข สามารถที่จะดำรงตนเพื่อให้อยู่ในสังคมโดยไม่เป็นภาระ และเน้น ไปที่ความสำคัญของบุคคลให้รู้จักปรับตัว พร้อมทั้งจะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทักษะชีวิตจึงได้นำ ไปใช้ เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสังคมโลก พัฒนาคนทั้งด้านความคิด การปรับตัว การตัดสินใจ การสื่อสาร การจัดการกับอารมณ์ และความเครียด และการแก้ไขปัญหา ด้วยเหตุนี้ทักษะชีวิตจึงประกอบ ไปด้วยทักษะต่าง ๆ ที่ส่งผลการดำรงชีวิตของมนุษย์ให้เป็นบุคคลที่รู้จักเลือก และปฏิบัติ รวมทั้งการรู้จักยับยั้ง ชั่งใจ บุคคลที่มีทักษะชีวิตจึงเป็นบุคคลที่มีเหตุผล รู้จักเลือกการดำรงชีวิตที่ถูกต้อง และเหมาะสม ซึ่งองค์การ อนามัยโลก World Health Organization (1994) ได้ระบุไว้ 10 องค์ประกอบ คือ ทักษะการตัดสินใจ

(Decision Making) ทักษะการแก้ปัญหา (Problem Solving) ทักษะการคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ทักษะการคิดอย่างวิจารณ์ (Critical thinking) ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Communication) ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal Relationship) ทักษะการตระหนักรู้ในตน (Self-Awareness) ทักษะการเข้าใจผู้อื่น (Empathy) ทักษะการจัดการกับอารมณ์ (Coping with Emotion) และทักษะการจัดการกับความเครียด (Coping with Stress) นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ยังได้กำหนดองค์ประกอบทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การตระหนักรู้ และเห็นคุณค่าในตนเอง และผู้อื่น องค์ประกอบที่ 2 การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ องค์ประกอบที่ 3 การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และองค์ประกอบที่ 4 การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของทักษะชีวิตจากแผนงานที่สำคัญของประเทศ ร่วมกับแนวคิดทักษะชีวิตทั้งนักวิชาการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย โดยนำเสนอได้ดังตารางประกอบนี้

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบของทักษะชีวิต

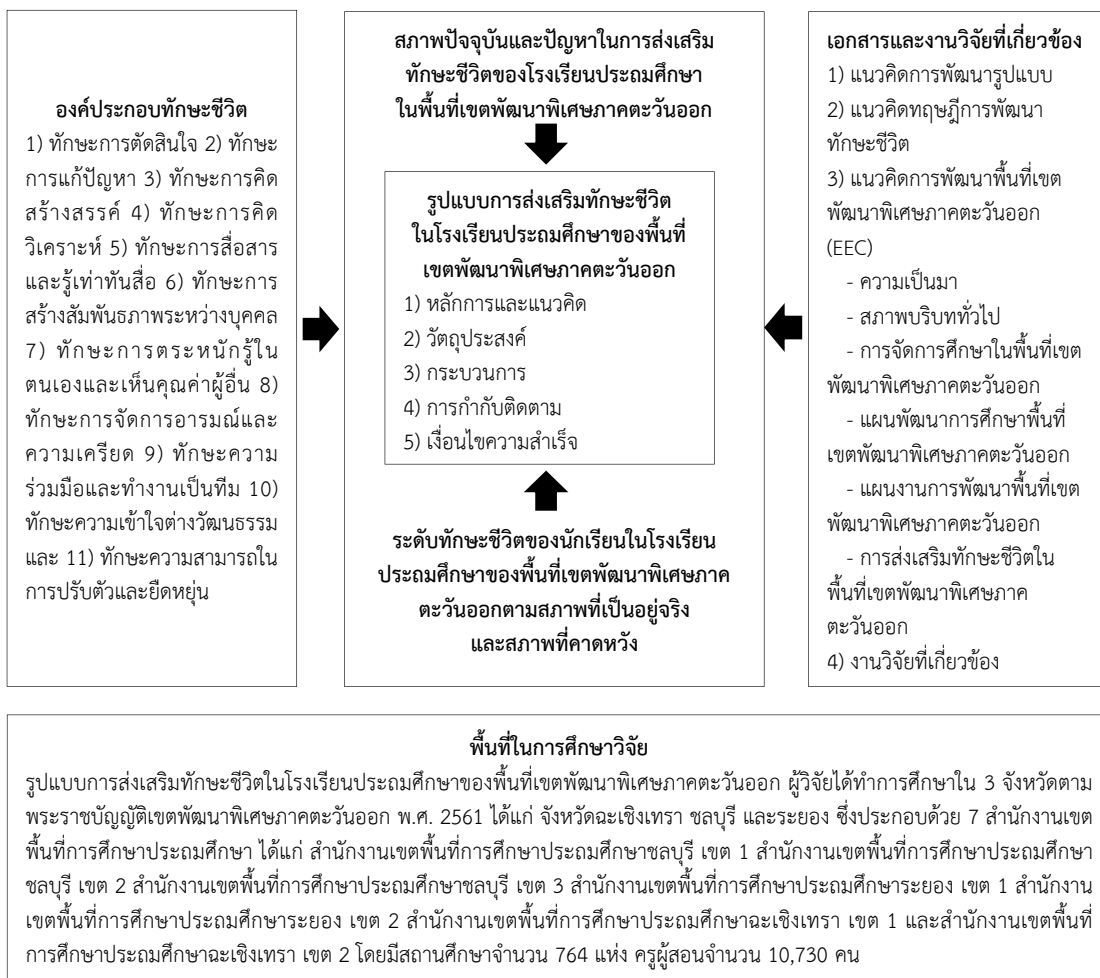
องค์ประกอบทักษะชีวิต	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์ (2551) WHO (1994) UNESCO (2001) Neeley (2004) Deen (2002) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2579) มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2564)											รวม
ทักษะการตัดสินใจ	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	10
ทักษะการแก้ปัญหา	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	10
ทักษะการคิดสร้างสรรค์	/	/	/	-	/	-	/	/	/	/	/	8
ทักษะการคิดวิเคราะห์	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	10
ทักษะการสื่อสารและรู้เท่าทันสื่อ	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	10
ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	10
ทักษะการตระหนักรู้ในตนเองและเห็นคุณค่าผู้อื่น	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	10
ทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียด	/	/	/	/	/	/	/	/	/	-	/	9

ตารางที่ 1 (ต่อ)

องค์ประกอบทักษะชีวิต	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์ (2551) WHO (1994) UNESCO (2001) Neeley (2004) Deen (2002) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2579) มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2564)											รวม
ทักษะการปฏิเสธและการเจรจาต่อรอง	/	/	/	/	-	-	-	-	-	-	-	4
ทักษะความร่วมมือและทำงานเป็นทีม	/	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	8
ทักษะการใช้ทรัพยากรอย่างฉลาด	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-	-	1
ทักษะความเป็นผู้นำ	-	/	-	-	/	/	/	/	/	/	/	7
ทักษะการประเมินตนเอง	-	/	/	/	-	/	/	-	-	-	-	5
ทักษะความรับผิดชอบในตนเอง	/	/	-	-	/	/	-	-	-	-	/	5
ทักษะความเข้าใจต่างวัฒนธรรม	-	/	/	-	/	/	/	/	/	/	/	8
ทักษะความสามารถในการปรับตัวและยืดหยุ่น	/	/	/	/	/	-	/	/	/	/	/	9
ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต	-	-	-	-	-	-	/	/	/	/	/	4

จากตาราง พบว่า องค์ประกอบทักษะชีวิตที่มีความสำคัญซึ่งผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นองค์ประกอบทักษะชีวิตในการศึกษารูปแบบการส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ประกอบด้วย ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการสื่อสาร และรู้เท่าทันสื่อ ทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล ทักษะการตระหนักรู้ในตนเอง และเห็นคุณค่าผู้อื่น ทักษะการจัดการอารมณ์ และความเครียด ทักษะความร่วมมือและทำงานเป็นทีม ทักษะความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม และทักษะความสามารถในการปรับตัว และยืดหยุ่น โดยมีกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาในการส่งเสริมทักษะชีวิตของโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาในการพัฒนาทักษะชีวิต 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการบูรณาการการเรียนการสอนในหลักสูตร 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมพัฒนา

ผู้เรียน และด้านโครงการกิจกรรมของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 260 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และปัญหาในการส่งเสริมทักษะชีวิตของโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันในการดำเนินการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 18 ข้อ และส่วนที่ 2 การศึกษาสภาพปัญหาในการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จำนวน 39 ข้อ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยแบบสอบถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาระดับทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเป็นการศึกษาสภาพที่เป็นอยู่จริง และสภาพที่คาดหวังจากองค์ประกอบของทักษะชีวิตที่ได้จากการสังเคราะห์ ซึ่งผ่านการประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบทักษะชีวิตจากผู้ทรงคุณวุฒิ (ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ให้ข้อมูลแต่การวิเคราะห์ และสังเคราะห์ คือ ผู้วิจัย โดยใช้วิธี Content Analysis) ซึ่งประกอบด้วย 1) ทักษะการตัดสินใจ 2) ทักษะการแก้ปัญหา 3) ทักษะการคิดสร้างสรรค์ 4) ทักษะการคิดวิเคราะห์ 5) ทักษะการสื่อสาร และรู้เท่าทันสื่อ 6) ทักษะการสร้างสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 7) ทักษะการตระหนักรู้ในตนเอง และเห็นคุณค่าผู้อื่น 8) ทักษะการจัดการอารมณ์ และความเครียด 9) ทักษะความร่วมมือ และทำงานเป็นทีม 10) ทักษะความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม และ 11) ทักษะความสามารถในการปรับตัว และยืดหยุ่น กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 375 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามระดับความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก มีลักษณะเป็นคำถามแบบมาตราประเมินรวม 5 ระดับ รูปแบบการตอบสนองคู่ (Dual Response Format) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ซึ่งแบบสอบถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ค่าความเชื่อมั่นด้านสภาพที่เป็นอยู่จริง 0.98 และค่าความเชื่อมั่นด้านสภาพที่คาดหวัง 0.97 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้เทคนิคการจัดลำดับความต้องการจำเป็นอย่างวิธี Priority Needs Index (PNI) พัฒนาโดย นางลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช อ้างอิงใน สุวิมล ว่องวาณิช, 2558) โดยใช้สูตร $PNI\ Modified = (I-D)/D$ ซึ่งเป็นวิธีการหาค่าของผลต่างของสภาพที่ควรจะเป็น (I) กับสภาพที่เป็นอยู่จริง (D) แล้วหารด้วยสภาพที่เป็นอยู่จริง (D) จากนั้น นำผลการวิเคราะห์จัดลำดับความต้องการจำเป็นอย่างวิธี Priority Needs Index (PNI) Modified โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยวิเคราะห์ผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนที่ 2 ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 6 ท่าน เกี่ยวกับแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานคณะกรรมการการ

ศึกษาขั้นพื้นฐานผู้บริหารการศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก นักวิชาการในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และผู้ปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมทักษะชีวิตในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยรวบรวม และวิเคราะห์ประเด็นในการพัฒนา (ร่าง) รูปแบบการส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ตามประเด็นดังต่อไปนี้ คือ หลักการและแนวคิด วัตถุประสงค์ กระบวนการ การกำกับติดตาม และเงื่อนไขความสำเร็จในส่งเสริมทักษะชีวิต

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เป็นการประเมินรูปแบบการส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ที่มีความรู้ และประสบการณ์ในด้านการบริหารการศึกษา การบริหารสถานศึกษา นักวิชาการ และผู้ปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการจัดการศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เพื่อประเมินรูปแบบการส่งเสริมทักษะชีวิตในด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบปลายเปิด (Open Ended Form) มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันในการส่งเสริมทักษะชีวิตของโรงเรียนประถมศึกษา ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พบว่า

1.1 ด้านการบูรณาการการเรียนการสอนในหลักสูตร 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ พบว่า ในภาพรวมโรงเรียนมีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตให้กับนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 58.06 นอกจากนี้ ยังพบว่า โรงเรียนมีการสอนสอดแทรกทักษะชีวิต ร้อยละ 99.08 มีการมอบหมายผู้รับผิดชอบกิจกรรมด้านทักษะชีวิต ร้อยละ 95.85 (โดยมอบหมายครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษา ร้อยละ 68.66 และครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา ร้อยละ 52.07) โรงเรียนมีการจัดทำแผนการเรียนรู้อบรมการทักษะชีวิต ร้อยละ 66.82 โรงเรียนมีการจัดทำหลักสูตรพัฒนาทักษะชีวิต ร้อยละ 43.32 และโรงเรียนมีการวิจัยด้านทักษะชีวิต ร้อยละ 27.65 ส่วนสภาพปัญหา พบว่า ครูผู้สอนขาดการนำผลการวิจัยด้านการพัฒนาทักษะชีวิตมาใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.85 สื่อการสอน และแหล่งเรียนรู้ไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนทักษะชีวิตของนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.75 และการวางแผนการสอนทักษะชีวิตขาดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.70

1.2 ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ ร้อยละ 100 มีการสอนทักษะชีวิตลงในกิจกรรมแนะแนว ร้อยละ 95.40 มีการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต ร้อยละ 100 ส่วนสภาพปัญหา พบว่า ขาดสื่อ อุปกรณ์ รวมถึงแหล่งเรียนรู้ เพื่อใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน

อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.86 ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษามีจำนวนไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.77 และขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.76

1.3 ด้านโครงการกิจกรรมตามนโยบายของสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนมีโครงการในการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียน ร้อยละ 100 โดยโครงการในการพัฒนาทักษะชีวิตสูงสุด 5 ลำดับแรก ได้แก่ โครงการครูแดร์ ร้อยละ 83.41 โครงการส่งเสริมกิจกรรมลูกเสือเนตรนารี ร้อยละ 76.03 โครงการโรงเรียนคุณธรรมโรงเรียนวิถีพุทธ ร้อยละ 69.58 โครงการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ร้อยละ 67.28 และโครงการลูกเสือต้านภัยยาเสพติด ร้อยละ 57.60 ส่วนสภาพปัญหา พบว่า สภาพสังคมและลักษณะของชุมชนโดยรอบสถานศึกษามีผลต่อการดำเนินโครงการ และการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.04 ขาดสื่อ อุปกรณ์ รวมถึงแหล่งเรียนรู้ ในการจัดโครงการ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะชีวิต อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.83 และขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณในการส่งเสริมการจัดโครงการหรือกิจกรรมที่เสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.78

2. ผลการศึกษาระดับทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับทักษะชีวิตของนักเรียน โดยรวมและรายด้าน

ที่	รายละเอียด	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่คาดหวัง			ค่า PNI	ลำดับ
		($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล	($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล		
1	ทักษะการตัดสินใจ	3.57	0.58	มาก	4.63	0.47	มากที่สุด	0.29	5
2	ทักษะการแก้ปัญหา	3.41	0.67	ปานกลาง	4.57	0.52	มากที่สุด	0.34	2
3	ทักษะการคิดสร้างสรรค์	3.34	0.68	ปานกลาง	4.53	0.58	มากที่สุด	0.35	1
4	ทักษะการคิดวิเคราะห์	3.45	0.67	ปานกลาง	4.60	0.55	มากที่สุด	0.33	3
5	ทักษะการสื่อสารและรู้เท่าทันสื่อ	3.46	0.69	ปานกลาง	4.58	0.57	มากที่สุด	0.32	4
6	ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล	3.82	0.60	มาก	4.69	0.47	มากที่สุด	0.22	9
7	ทักษะการตระหนักรู้ในตนเองและเห็นคุณค่าผู้อื่น	3.64	0.63	มาก	4.64	0.52	มากที่สุด	0.27	6

จากตาราง พบว่า ระดับทักษะชีวิตของนักเรียนจากสภาพที่เป็นอยู่จริงอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 และระดับทักษะชีวิตของนักเรียนจากสภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 ส่วนการจัดลำดับความต้องการจำเป็นด้วยวิธี Priority Needs Index (PNI) พบว่า ทักษะชีวิตที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ได้แก่ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการคิดวิเคราะห์

3. ผลการพัฒนาแบบการส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พบว่า รูปแบบการส่งเสริมทักษะชีวิต ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการและแนวคิด วัตถุประสงค์ กระบวนการ การกำกับติดตาม และเงื่อนไขความสำเร็จ โดยแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 หลักการและแนวคิด

นักเรียนระดับประถมศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกมีทักษะชีวิตที่สำคัญ ได้แก่ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดวิเคราะห์ และมีทักษะในการดำเนินชีวิตด้านอื่น ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ รวมไปถึงนักเรียนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข เป็นคนดี มีวินัย มีความอดทน เป็นคนที่มีความสามารถในการปรับตัวได้กับทุกสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น รวมถึงมีทักษะในการประกอบอาชีพในภาคตะวันออกได้อย่างเหมาะสม

3.2 วัตถุประสงค์

3.2.1 เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตให้กับนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยเฉพาะทักษะชีวิตตามความต้องการจำเป็น ได้แก่ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการคิดวิเคราะห์

3.2.2 เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านอื่น ๆ ให้กับนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ได้แก่ ทักษะการสื่อสารและรู้เท่าทันสื่อ ทักษะการจัดการอารมณ์ และความเครียด ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการตระหนักรู้ในตนเอง และเห็นคุณค่าผู้อื่น ทักษะความร่วมมือและการทำงานเป็นทีม ทักษะความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม ทักษะความสามารถในการปรับตัว และยืดหยุ่น และทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

3.2.3 เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้กับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้ เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตให้กับนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกต่อไป

3.3 กระบวนการ โดยกระบวนการในการส่งเสริมทักษะชีวิตให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.3.1 ส่วนกลาง ประกอบด้วย กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีการดำเนินการ ดังนี้ 1) มีการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ หรือแผนงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก 2) กำหนดกรอบแนวทาง แนวปฏิบัติ ประกาศ หรือคำสั่งที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานการส่งเสริมทักษะชีวิตให้กับนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก 3) สนับสนุนด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุ สื่อ อุปกรณ์ในการดำเนินงานการส่งเสริมทักษะชีวิตให้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก 4) ส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการส่งเสริมทักษะชีวิตให้กับนักเรียน และ 5) กำหนดให้มีการศึกษาวิจัย

กำกับติดตาม และประเมินผลทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างทั่วถึงเป็นระบบและสม่ำเสมอ

3.3.2 ส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรมีการดำเนินการ ดังนี้ 1) กำหนดนโยบายในการส่งเสริมทักษะชีวิตให้กับนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) สื่อสาร เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา 3) จัดสรรวัสดุ สื่อ บุคลากร งบประมาณ เพื่อรองรับการปฏิบัติงานตามภารกิจให้มีความเหมาะสม เพียงพอ สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันปัญหาในการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียน 4) ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตให้กับผู้เรียน เช่น การออกแบบการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนทักษะชีวิต การวิจัยด้านทักษะชีวิต เป็นต้น 5) มีแนวทาง หรือแนวปฏิบัติในการส่งเสริมทักษะชีวิตตามความต้องการจำเป็น ได้แก่ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดวิเคราะห์ รวมถึงทักษะอื่น ๆ 6) ส่งเสริมสนับสนุน ยกย่อง รวมถึงการให้ขวัญกำลังใจกับผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งเสริมทักษะชีวิต และ 7) นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาทักษะชีวิตในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สถานศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรมีการดำเนินการ ดังนี้ 1) มีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมทักษะชีวิตให้กับนักเรียน โดยกำหนดทักษะชีวิตไว้ในหลักสูตรของสถานศึกษา ซึ่งครอบคลุมเนื้อหา สาระ ตัวชี้วัด การวัด และประเมินผลในแต่ละระดับชั้น 2) จัดทำแผนงาน โครงการ กิจกรรมในการส่งเสริมทักษะชีวิตให้กับนักเรียน 3) มีกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะชีวิตตามความต้องการจำเป็น ได้แก่ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดวิเคราะห์ รวมถึงทักษะอื่น ๆ ให้กับผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ 4) มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ช่วยส่งเสริมทักษะชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย เช่น ชุมชม ชมรม ค่ายพัฒนาทักษะชีวิต รวมถึงการสอนทักษะชีวิตสอดแทรกไว้ในรายวิชาต่าง ๆ 5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ครู และบุคลากรทางการศึกษา เข้ารับการอบรมพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะชีวิต 6) สร้างเครือข่ายเพื่อการมีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแล ฝ้าระวัง และร่วมกันพัฒนาทักษะชีวิตให้กับผู้เรียน 7) มีการประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ผลงาน กิจกรรม การขยายผลนวัตกรรม หรือการปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านทักษะชีวิต (Best Practice) ไปสู่โรงเรียนอื่น ๆ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 8) จัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตของผู้เรียนรายบุคคลอย่างเป็นระบบ และเป็นปัจจุบัน 9) มีการยกย่อง ชมเชย ให้ขวัญกำลังใจกับข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงาน หรือมีผลงานในด้านการส่งเสริมทักษะชีวิต และ 10) กำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินการส่งเสริมทักษะชีวิตในระดับสถานศึกษา

3.4 การกำกับติดตาม โดยมีแนวทาง ดังนี้

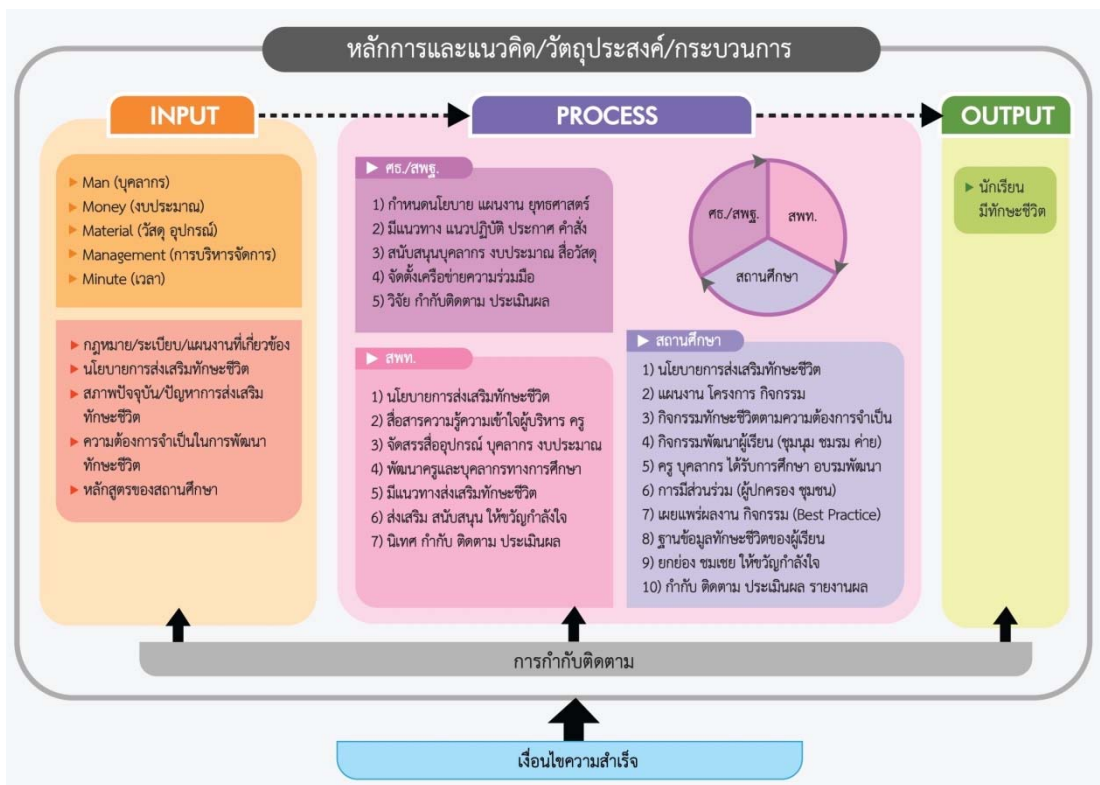
3.4.1 การกำกับติดตามจากส่วนกลาง มีการแต่งตั้งคณะทำงาน หรือคณะดำเนินงาน เพื่อกำกับติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับนโยบายการส่งเสริมทักษะชีวิต

3.4.2 การกำกับติดตามจากส่วนภูมิภาค มีการแต่งตั้งคณะนิเทศติดตาม หรือผู้รับผิดชอบ เพื่อกำกับติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงาน ซึ่งคณะนิเทศติดตาม ควรมีองค์ประกอบจากหลายภาคส่วน เช่น ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ผู้บริหาร หรือ

ผู้แทนจากหน่วยงานในพื้นที่ เป็นต้น โดยมีการนำเสนอผลงาน รายงานผลการดำเนินงานในการพัฒนาทักษะชีวิต ในที่ประชุมผู้บริหารประจำเขตตรวจราชการ (Clusters) เพื่อรับฟังความคิดเห็น และนำไปกำหนดเป็นนโยบาย หรือแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ รวมถึงมีการประเมินโครงการ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผน ปรับปรุงพัฒนาและต่อยอด

3.5 เงื่อนไขความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) ด้านนโยบาย ควรมีนโยบาย แผนงาน เป้าหมาย ในการส่งเสริมทักษะชีวิตให้กับนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ที่ชัดเจน และมีการดำเนินการอย่างจริงจัง 2) ด้านผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาควรเล็งเห็นถึงความสำคัญความจำเป็นในการพัฒนาทักษะชีวิตให้กับนักเรียน มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาทักษะชีวิต ให้ความร่วมมือ และดำเนินการอย่างจริงจัง ได้รับการส่งเสริมขวัญ และกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ มีการกำกับ ติดตาม รายงาน และประเมินผลการพัฒนาทักษะชีวิตอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านนักเรียน ควรมีความสนใจ ใฝ่เรียนรู้ กระตือรือร้นในการปรับตัว และติดตามข่าวสาร 4) ด้านผู้ปกครอง ควรตระหนัก และเห็นความสำคัญ ในการพัฒนาทักษะชีวิตให้กับนักเรียน และให้ความสนใจร่วมมือกับสถานศึกษา และ 5) ด้านการมีส่วนร่วม ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากทุกภาคส่วน รวมถึงเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะชีวิตให้กับผู้เรียน

ซึ่งรูปแบบการส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สามารถนำเสนอเป็นแผนภาพเชิงระบบ ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 รูปแบบการส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

3.4 ผลการประเมินรูปแบบการส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ผลประเมินรูปแบบการส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยรวมและรายด้าน

ข้อที่	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
1.	ด้านความถูกต้อง	4.40	0.74	มาก
2.	ด้านความเหมาะสม	4.35	0.73	มาก
3.	ด้านความเป็นประโยชน์	4.48	0.75	มาก
4.	ด้านความเป็นไปได้	4.42	0.75	มาก
	รวม	4.41	0.74	มาก

จากตาราง พบว่า รูปแบบการส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 ด้านความถูกต้องอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 ด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 ด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 และด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันในการส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก อภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 ด้านการบูรณาการการเรียนการสอนในหลักสูตร 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนมีการสอนสอดแทรกทักษะชีวิต มีการจัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต มีการจัดทำแผนการเรียนรู้บูรณาการทักษะชีวิต มีการมอบหมายผู้รับผิดชอบกิจกรรมทักษะชีวิตให้กับครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษาครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษาที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะสถานศึกษาได้ดำเนินการในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่ได้ระบุถึงสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน โดยในด้านทักษะชีวิตได้กำหนดให้นักเรียนทุกคนพึงได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านความรู้ ความรู้สึกรู้จักคิด ให้รู้จักสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล รู้จักจัดการปัญหา และความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม มีการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และสภาพแวดล้อม รู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเอง และผู้อื่น นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาทักษะชีวิตของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) ที่กำหนดให้สถานศึกษาต้องพัฒนา และเสริมสร้างทักษะชีวิตให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักรู้ และเห็นคุณค่าในตนเอง และผู้อื่น คิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด รู้จักการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น ด้วยการจัดการเรียนการสอนทักษะชีวิตบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อ

ให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อันจะนำไปสู่การมีทักษะชีวิตตามความคาดหวังของหลักสูตรตามช่วงวัยในแต่ละชั้นปี นอกจากนี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของสุภาพร วาปีโส (2559) ที่พบว่า โรงเรียนได้ดำเนินการส่งเสริมทักษะชีวิตด้วยการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมทักษะชีวิต มีการดำเนินงานด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ส่งเสริมทักษะชีวิต รวมถึงมีการนิเทศกำกับติดตามการส่งเสริมทักษะชีวิต เช่นเดียวกับผลการศึกษาของพัชรินทร์ รุจิชีพ (2559) ที่พบว่า สภาพการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนมีการบูรณาการในหลักสูตร 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สถานศึกษามีการวางแผนการสอนตามเนื้อหาและตัวชี้วัดในการสอนทักษะชีวิตตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มีการสอดแทรกทักษะชีวิตโดยการใช้เทคนิคที่หลากหลาย มีการวิจัยในชั้นเรียนเกี่ยวกับการสอนทักษะชีวิต มีการประเมินการนำแผนกิจกรรมบูรณาการที่สอดแทรกทักษะชีวิตพื้นฐานไปใช้หลังสิ้นสุดการเรียนรู้แต่ละครั้ง และมีการปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดกิจกรรมการสอนทักษะชีวิต นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) ยังได้อธิบายถึงการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับผู้เรียนในการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดไว้ว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาซึ่งในแต่ละมาตรฐาน และตัวชี้วัดสามารถบูรณาการสอดแทรกกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อให้ผู้เรียนมีภูมิคุ้มกันทางร่างกาย และจิตใจได้เป็นอย่างดี

1.2 ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนมีการสอนทักษะชีวิตลงในกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมแนะแนว โดยการสอดแทรกเนื้อหา และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต ขณะเรียนมีการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อแก้ปัญหาที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาได้ดำเนินการสอดคล้องกับแนวคิดในการจัดกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่ระบุว่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เพื่อเสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเอง และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เช่นเดียวกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) ที่ได้ระบุถึงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่จำเป็นต่อการเสริมสร้างทักษะชีวิต ได้แก่ กิจกรรมชมรม กิจกรรมค่าย กิจกรรมสาธารณประโยชน์ กิจกรรมกีฬา กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด กิจกรรมหน้าเสาธง ชมรมด้านสารเสพติด ชมรมทูบีนัมเบอร์วัน ชมรมเพื่อนที่ปรึกษา ชมรมแอนตี้ความรุนแรง เป็นต้น ซึ่งผู้เรียนจะได้เสริมสร้างสัมพันธภาพ และใช้ทักษะการสื่อสาร ได้ฝึกการจัดการกับอารมณ์และความเครียดของตนเอง ได้รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ทำให้เข้าใจผู้อื่นนำไปสู่การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักไตร่ตรองทำความเข้าใจ และตรวจสอบตนเอง ทำให้เข้าใจตนเอง และเห็นใจผู้อื่น และได้รับการยอมรับจากกลุ่ม ได้แสดงออกด้านความคิด การพูด และการทำงานมีความสำเร็จทำให้ได้รับคำชม เกิดเป็นความภูมิใจ และเห็นคุณค่าตนเอง นำไปสู่ความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง และสังคม นอกจากนี้ผลการวิจัยของพัชรินทร์ รุจิชีพ (2559) ยังพบว่า การพัฒนาทักษะชีวิตในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยโรงเรียนมีการวางแผนการสอนทักษะชีวิตในกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ มีการดำเนินการมากกว่าด้านอื่น รวมถึงมีการประเมินผลการจัดกิจกรรมเพื่อปรับปรุงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะชีวิต

1.3 ด้านโครงการกิจกรรมตามนโยบายของสถานศึกษา ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนมีโครงการ กิจกรรม ในการพัฒนาทักษะชีวิต ได้แก่ โครงการครูแดร์ โครงการกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี โครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวิถีพุทธ โครงการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โครงการลูกเสือต้านภัยยาเสพติด ทั้งนี้อาจเป็น เพราะโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนได้ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล และนโยบาย ของกระทรวงศึกษาธิการอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวทางการจัดค่ายเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กไทย โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) ที่ระบุว่า กิจกรรมดังกล่าวจะทำให้เกิดการพัฒนา ทักษะชีวิต คือ ได้เสริมสร้างสัมพันธภาพ และใช้ทักษะการสื่อสาร ได้ฝึกการจัดการกับอารมณ์ และความเครียด ของตนเอง ได้รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักไตร่ตรอง และตรวจสอบตนเองทำให้เข้าใจตนเอง และเห็นใจ ผู้อื่น ได้แสดงออกด้านความคิด การพูด และการทำงาน ขณะที่ นภีพัชร เกษรา (2562) ได้ถอดบทเรียน ความสำเร็จของโครงการครูแดร์ประเทศไทย สำหรับการแก้ไขปัญหายาเสพติดในเด็กนักเรียน โดยพบว่า นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะการตัดสินใจหลีกเลี่ยง เมื่อถูกชักชวนให้ทดลองใช้ยาเสพติด เนื่องจากโครงการได้ถ่ายทอดให้ทราบถึงโทษของยาเสพติด และวิธีการหลีกเลี่ยงเมื่อถูกชักชวน และยังพบว่า นักเรียนที่เคยเข้าร่วมโครงการมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นโดยเฉพาะเด็กผู้ชาย จะไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และสามารถ ปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนให้ทดลองใช้ยาเสพติด

2. การศึกษาระดับทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาค พหุว่า สภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก สภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด และทักษะที่มีความต้องการจำเป็น สูงสุด คือ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการคิดวิเคราะห์ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะทักษะ ดังกล่าวถือได้ว่าเป็นทักษะที่มีความสำคัญ และจำเป็นสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในสภาพ สังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นักเรียนจึงต้องมีทักษะความสามารถในด้านการคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ ซึ่งจะทำให้นักเรียนเป็นบุคคลที่รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รู้เท่าทันสังคม สามารถ คิดแก้ปัญหาเพื่อที่จะเลือกแนวทางที่ถูกต้องได้อย่างสร้างสรรค์ และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้อง กับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ที่ระบุว่า ทักษะชีวิตด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เป็นทักษะชีวิตพื้นฐานที่เป็นแกน ของทักษะชีวิตองค์ประกอบอื่น ๆ และสามารถพัฒนาได้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญจากการ สอนปกติในชั้นเรียน ด้วยการบูรณาการ หรือสอดแทรกทักษะชีวิตในกระบวนการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระ การเรียนรู้ เช่นเดียวกับไพฑูรย์ สีนาร์ตน์ (2558) ที่ได้ระบุถึงทักษะชีวิตที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 เป็นความ สามารถที่เรียนรู้พัฒนาตน และประเทศได้ โดยไม่ติดกับดักของกระแสโลก ซึ่งประกอบด้วยทักษะในการคิด วิเคราะห์ และประเมิน ทักษะการคิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ และมี จินตนาการ ทักษะการผลิต และคิดนวัตกรรม ทักษะการเปลี่ยนแปลง และแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสาร และ ความมั่นใจในตน และทักษะทางคุณธรรม และความรับผิดชอบ เช่นเดียวกับผลการศึกษาของกรมกิจการเด็ก และเยาวชน (2560) ที่พบว่า ทักษะชีวิตและความพร้อมในการประกอบอาชีพของเด็ก และเยาวชนนอกระบบ การศึกษาในจังหวัดเขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่จำเป็นต้องพัฒนาในทักษะ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะทางสังคม (Social Skills) ประกอบด้วย ทักษะการสื่อสาร รวมถึงทักษะการปฏิเสธ และเจรจาต่อรอง ทักษะการกล้าแสดงออก อย่างเหมาะสม การมีมนุษยสัมพันธ์ และทักษะการปฏิสัมพันธ์ ทักษะการให้ความร่วมมือ และรู้จักเห็นอก เห็นใจบุคคลอื่น 2) ทักษะทางความคิด (Cognitive Skills) ประกอบด้วยทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการ

ตัดสินใจ 3) ทักษะการจัดการอารมณ์ (Emotional Coping Skills) ประกอบด้วย การจัดการความเครียด การจัดการกับความรู้สึกรวมถึงความโกรธ ทักษะการควบคุมตนเอง 4) ความพร้อมในการประกอบอาชีพ (Career Readiness) ซึ่งเป็นองค์ความรู้ และทักษะที่สามารถเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนมีความพร้อมทั้งด้านการเรียนและการทำงานในยุคศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะด้านเทคโนโลยี การเข้าถึงข้อมูลการรู้เท่าทันสื่อ และการสื่อสารทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ขณะทำงานวิจัยของธรรตภัฏ กานต์ ศรีเฉลียว (2560) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งผลการวิจัย พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนในด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ อยู่ในเกณฑ์ไม่น่าพอใจ ทำให้นักเรียนมีปัญหา และสับสนในการคิด และตัดสินใจที่จะเลือกแสดงพฤติกรรมที่เผชิญในชีวิตประจำวันให้เป็นไปอย่างสร้างสรรค์ เห็นควรส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลด้านความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนที่เห็นว่าความต้องการจำเป็นที่ต้องพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนอย่างเร่งด่วน คือ ที่ 2 ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

3. รูปแบบการส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พบว่า รูปแบบการส่งเสริมทักษะชีวิต ประกอบด้วย หลักการ และแนวคิด วัตถุประสงค์ กระบวนการ การกำกับติดตาม และเงื่อนไขความสำเร็จ ส่วนผลการประเมินรูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมทักษะชีวิต ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกระบวนการ และระเบียบวิธีการวิจัย และผ่านการประเมินตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมทักษะชีวิตให้กับนักเรียนได้ รวมไปถึงการส่งเสริมทักษะชีวิตให้กับนักเรียนจำเป็นต้องมีหลักการ และแนวคิด วัตถุประสงค์ กระบวนการ การกำกับติดตาม และเงื่อนไขความสำเร็จในการพัฒนาทักษะชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพบริบท และเป็นรูปแบบเฉพาะเพื่อให้หน่วยงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การปฏิบัติได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมาน อัสวภูมิ (2550) ที่ได้อธิบายถึงรูปแบบที่ดีว่าควรประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ ทฤษฎีพื้นฐาน หลักการ ระบบงานและกลไก วิธีการดำเนินงาน โดยการกำหนดภารกิจ กระบวนการ วิธีการ กิจกรรม การประเมินรูปแบบ คำอธิบายประกอบรูปแบบ และการระบุเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ขณะที่ผลการวิจัยของ กชนันท์ ไนรินทร์ (2558) ที่ได้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานที่ส่งเสริมทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ซึ่งพบว่า รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานที่ส่งเสริมทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ กระบวนการจัดการเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผลรูปแบบ ส่วนรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานที่ส่งเสริมทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และจากผลการศึกษาของ ภูรินท์ ขนิณกุล (2563) พบว่า รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิต ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะชีวิต กระบวนการพัฒนาทักษะชีวิต ผลผลิต ผลลัพธ์ และแนวทางของการนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติ ส่วนผลการประเมินรูปแบบ พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากและมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1.1 มีการกำหนดนโยบาย แนวทางในการบริหารจัดการให้กับสถานศึกษา ทั้งผู้บริหาร ครูและ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาทักษะชีวิต ควรมีเป้าหมายร่วมกันในการส่งเสริมทักษะชีวิตให้กับนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขตพัฒนา พิเศษภาคตะวันออก รวมถึงได้รับการสนับสนุน และส่งเสริมด้านบุคลากร งบประมาณ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสม และเพียงพอกับความต้องการในพื้นที่ ตลอดจนมีการแต่งตั้งคณะ ดำเนินงาน คณะอนุกรรมการในระดับพื้นที่ เพื่อขับเคลื่อนงานด้านการพัฒนาทักษะชีวิต และมีการนิเทศเพื่อ กำกับติดตามอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ

1.2 จากผลการวิจัยที่ พบว่า ทักษะที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ได้แก่ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการคิดวิเคราะห์ ดังนั้น ผู้บริหารต้องมีการวางแผนดำเนินการ มีการกำหนด นโยบายที่สอดคล้องกับทักษะชีวิตที่มีความต้องการจำเป็น พร้อมทั้งสนับสนุนส่งเสริม และมีการกำกับติดตาม อย่างใกล้ชิด ครูผู้สอนต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับทักษะที่มีความต้องการจำเป็น หรือนำไปบูรณาการในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และโครงการต่าง ๆ รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องสนับสนุนตาม บทบาทหน้าที่ให้กับนักเรียนหรือสถานศึกษา

1.3 ระดับทักษะชีวิตของนักเรียนที่ได้จากงานวิจัยนี้ มีลักษณะที่เป็นภาพรวมในพื้นที่ ดังนั้น เพื่อให้การนำรูปแบบไปใช้ได้ตรงประเด็น และเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาในแต่ละแห่ง สถานศึกษา ควรมีการศึกษา หรือสำรวจเพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในสถานศึกษา ก่อน ทั้งด้านครู และบุคลากร ทางการศึกษา สื่อ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี สภาพแวดล้อม หรือกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา เพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุดในการพัฒนาทักษะชีวิตให้กับนักเรียน และทำการปรับประยุกต์ใช้ รูปแบบให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับสภาพบริบทต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมทักษะชีวิตด้านทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการคิดวิเคราะห์ที่เหมาะสมกับนักเรียนในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยการนำรูปแบบการส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เขต พัฒนาพิเศษภาคตะวันออกไปสู่การปฏิบัติ เพื่อจะได้ทราบปัญหา และผลการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2560). การศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตและความพร้อมในการประกอบ อาชีพของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในจังหวัดเขตเศรษฐกิจพิเศษ. [Online] Available: https://dcy.go.th/webnew/upload/download/file_th_20201211151724_1.pdf. [2564, กรกฎาคม 1].

กชนันท์ โนรินทร์. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานที่ส่งเสริมทักษะชีวิตสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษา. ปรินญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- ธนัตถ์กานต์ ศรีเฉลียว. (2560). การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์. 11 (2), 61-74.
- นภีพัชร เกษรา. (2562). การถอดบทเรียนความสำเร็จของโครงการครูแดร์ (D.A.R.E.) ประเทศไทย สำหรับการแก้ไขปัญหายาเสพติดในเด็กนักเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ 117 อำเภอเมือง จังหวัดตราด. [Online] Available: <http://www3.ru.ac.th/mpaabstrac/index.php/abstractData/viewIndex/194>. [2563, กรกฎาคม 8].
- พัชรินทร์ รุจิชีพ. (2559). กลยุทธ์การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และเขต 2. ปรินญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ไพฑูรย์ สีนลรัตน์. (2558). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวให้พ้นกับดักของตะวันตก. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภูรินทร์ ชนิลกุล. (2563). รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา ในโรงเรียนเขตพื้นที่สูง จังหวัดตาก. วารสารชุมชนวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. 14 (4), 159-171.
- มติชน. (2560). เด็กไทยวันนี้ !! นักวิชาการจุฬาฯ แสสถานการณ์เด็กไทยมีปัจจัยเสี่ยง 10 ด้าน ‘ความรุนแรง-วัยใส-ยาเสพติด’. [Online] Available: <https://www.matichon.co.th/news/418603>. [2560, มีนาคม 2].
- สมาน อัครภูมิ. (2550). การใช้วิจัยพัฒนารูปแบบในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. 2 (2), 76-85.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (พิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาพร วาปีโส. (2559). การพัฒนาระบบการส่งเสริมทักษะชีวิตนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนเอกชน การกุศล. ปรินญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก. (2560). แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก (ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด) พ.ศ. 2561-2564 (ฉบับล่าสุด). ชลบุรี: สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดชลบุรี. (2560). แผนพัฒนาการศึกษา พ.ศ. 2562-2565 จังหวัดชลบุรี. ชลบุรี: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดชลบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิต. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). แนวทางการจัดค่ายเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กไทย “ปัญหาหยุดยั้งด้วยพลังเด็กและเยาวชน”. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

References

- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30 (3), 607-610.
- World Health Organization. (1994). *Life Skill Education in School*. Geneva: World.
- World Health Organization. (1997). *Life Skills Education For Children and Adolescents in School*. Geneva: World Health Organization.

คณะผู้เขียน

ว่าที่เรือตรียุตติชน บุญเทศ

หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
โรงเรียนบ้านท่าจาม หมู่ 4 ตำบลหนองเสือช้าง อำเภอนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี 20190
e-mail: yuttichon@gmail.com

รองศาสตราจารย์ ดร.ชนะศึก นิชานนท์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
295 มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ถนนนครราชสีมา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
e-mail: chanasuek_nic@dusit.ac.th